

УДК 343.98

Ярига К.П., здобувач кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС

Заходи попередження вчинення вбивств студентами-іноземцями

Щороку до вищих навчальних закладів України приїжджають вчитися все більше іноземних студентів. Рівень злочинності як відносно даної категорії осіб так і в їх середовищі, нажаль, щороку збільшується, викликаючи значний резонанс у суспільстві. У статті розглянуто заходи попередження вчинення вбивств студентами-іноземцями, що проводяться сьогодні так і шляхи вдосконалення такої діяльності зі сторони правоохоронних органів України.

Ключові слова: студенти-іноземці, вбивства, попередження вбивств, навчальні заклади.

Ежегодно в высшие учебные заведения Украины приезжают учиться все больше иностранных студентов. Уровень преступности как относительно данной категории лиц так и в их среде, к сожалению, ежегодно увеличивается, вызывая значительный резонанс в обществе. В статье рассмотрены все возможные мероприятия, проводимые сегодня по предотвращению совершения убийств студентами-иностранцами, а так же пути совершенствования такой деятельности со стороны правоохранительных органов Украины.

Ключевые слова: студенты – иностранцы, убийства, предотвращения убийств, учебные заведения.

Each year, the higher educational institutions of Ukraine come to learn more and more foreign students. The level of crimes committed by this category of persons and in their environment, unfortunately, increases every year, causing considerable resonance in the society. The paper considers the performance of all possible activities carried out today to prevent the murders committed by foreign students, as well as ways of improving the activity of law enforcement bodies of Ukraine.

Keywords: foreign students, murders, prevention of murders, institutions of higher education.

Постановка проблеми. Наша країна посідає дев'яте місце в світі за кількістю іноземних студентів. У вищих навчальних закладах України на сьогодні навчається більш як 61 тисяча іноземних студентів. Статистика свідчить, що все більше іноземців прагнуть навчатися в українських вишах. Але, нажаль, відносний відсоток з них все ж таки скоюють злочини на території нашої держави. Наразі найбільше в Україні навчається студентів з Туркменістану (10 тис. 452), Китаю (3 тис. 180), Російської федерації (2 тис. 878), Індії (2 тис. 627), Йорданії (1 тис. 943), Марокко (1 тис. 189). Здобувають освіту в Україні багато студентів з Туреччини (1 тис. 4), Молдови (885), Сирійської Арабської Республіки (936), Ірану (679), Ліван (459) й Тунісу (463) тощо. Також за українськими знаннями їдуть з В'єтнаму (369), Пакистану (162) і Малайзії (6). В останні роки збільшилась кількість студентів із Туркменістану й Ірану, натомість зменшилась із Росії, Китаю, Сирії і Йорданії. З більшою охотою іноземці їдуть вчитися в Київ і Харків, причому в Києві іноземних студентів у два рази більше, ніж у Харкові. Крім Києва і Харкова, іноземні студенти їдуть вчитися в Одесу, Донецьк, Львів і Луганськ [1, с.2-3]. Отож, і показники злочинів, які скоюють студенти-іноземці суттєво відрізняються за своєю географією. У Луганську, наприклад, іноземці скоюють 200-300 злочинів у рік, проти іноземців було скоєно близько 20 злочинів. У Донецьку приблизно така ж сама картина: в першій половині 2012 року міліція розкрила 132 злочини, скоєні іноземцями. Серед злочинів – 4 вбивства, 56 крадіжок, є один факт торгівлі людьми, 10 фактів шахрайства, кілька фактів незаконного обігу вогнепальної зброї, 18 злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків [2].

Аналіз останніх досліджень. Стан злочинності серед іноземних громадян та проблемні питання, що виникають при розслідування зазначеної категорії злочинів, були досліджені у працях: С.В. Албула, О.І. Александрової, О.І. Бастрикiна, А.А. Закатова, О.А. Калганової, І.І. Когутича, А.Г. Крамарева, В.С. Кузьмичова, С.С. Кудiнова, Є.Д. Лук'янчикова, П.Г. Назаренка, В.О.Образцова, М.І. Пашковського, Л.Д. Удалової, І.Л. Хромова, Ю.М. Черноус та ін.

Метою даної статті є визначення чинників, які найбільше впливають на вчинення злочинів студентами-іноземцями, а також встановлення можливих заходів попередження вчинення даного типу злочинів.

Виклад основного матеріалу. Щороку до вищих навчальних закладів України приїжджають вчитися все більше іноземних студентів. Згідно з даними Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, щорічний приріст іноземних студентів становить 10%. В Україну приїжджають вчитися з самих різних країн світу. Всього географія країн, з яких їдуть студенти, налічує близько 129 держав [2]. Навчання іноземних громадян в Україні регламентується "Положенням про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів". До вищих навчальних закладів приймаються іноземці без обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Прийом іноземців на навчання здійснюється на підставі: міжнародних договорів України, загальнодержавних програм, договорів, укладених вищими навчальними закладами з юридичними та фізичними особами [3].

Як правило, всі вищі навчальні заклади України надають іноземним студентам житло в гуртожитку. При бажанні і можливості, студенти можуть знімати квартиру, але проживання в гуртожитку має один незаперечний плюс - спілкування з українськими студентами та вдосконалення мовних навичок. У гуртожитку значно простіше налагодити відносини і подружитися з іншими студентами, обмінятися інформацією, що стосується предметів, що вивчаються. Крім того, в колективі значно швидше відбувається мовна та культурна адаптація [4]. Важливим чинником, який впливає на процес адаптації іноземних студентів, є особливості культури, в якій перебувають студенти - іноземці. Менш успішно адаптуються представники культур, в яких традиції й поведінка значно ритуалізовані, наприклад, студенти, Африки, Азії, Індії. Дослідження показують, що досить важко адаптуються представники так званих «великих держав». Окремим чинником можна вважати культурні особливості країни, в якій перебуваєш. Значно легше адаптуватися в країнах, де на державному рівні дотримується політика культурного плюралізму, принципи рівності, свободи вибору і партнерства представників різних культур. Моноетнічні суспільства є менш толерантними по відношенню до представників інших культур. Безумовно, вагомий вплив на процес адаптації здійснюють і ситуаційні фактори - рівень політичної та економічної стабільності в країні, рівень злочинності, соціальна політика держави тощо.

Кращій адаптації студентів-іноземців до нового соціокультурного середовища сприяють дві групи факторів: ті, що залежать від студента, і ті, що залежать від викладача. З боку студента важливо: належний рівень базової підготовки, рівень знань української мови, індивідуальна здатність до навчання, особливості національного менталітету. Виховна робота з іноземними студентами має, безперечно, специфічні особливості, що пов'язані зі складною адаптацією останніх до нових умов перебування, проживання й навчання. Але саме в цьому й полягає одне з важливих завдань викладачів - допомогти краще адаптуватися студентам, що пізніше, звичайно,

сприятливо вплине на формування позитивного іміджу навчального закладу і нашої держави загалом серед іноземних студентів. І саме це є ключові моменти всієї навчально-виховної роботи закладу. Зазначені завдання повинні вирішуватися завдяки проведенню різноманітних бесід, екскурсій, відвідування музеїв [5].

Поширеним явищем у студентському середовищі є так зване "входження" у колектив студентів перших курсів, що призводить до численних фактів хуліганства й бійок зі студентами старших курсів. Часто такі бійки супроводжуються насильством, що спричинює заподіяння тілесних ушкоджень, знищенням чужого майна, іншими злочинними порушеннями громадського порядку та навіть вбивством. Причиною багатьох правопорушень є також непомірне вживання спиртних напоїв. Встановлено, що майже всі випадки хуліганства були здійснені студентами у стані сп'яніння. Як правило, алкоголь виступає провокуючою обставиною [6, с.76].

Деякі закордонні студенти, які отримали запрошення на навчання у вищих навчальних закладах, використовують Україну як транзитний пункт для міграції до Європи. Багато іноземців, які прибули нібито для навчання, жодного разу не відвідали університетів. Механізму контролю за закордонними студентами, що приїжджають до України, просто не існує. У вишах немає осіб, які б відповідали за іноземців, іноді неналежним чином оформляються особисті справи, а також не інформуються відповідні служби про пропуски занять студентами-іноземцями або їх відрахування. Також слабо налагоджена система депортації неуспішних студентів-іноземців. Деякі іноземні студенти відверто зізнаються, що приїхали в Україну не за якісною освітою, а за дешевим дипломом, бо вчитися в інших країнах значно дорожче та ще й великий конкурс. Африканцям, звичайно, престижно привезти в свою екзотичну країну європейський диплом [7].

Під час перевірок, які періодично здійснюють правоохоронні органи, виявляються численні порушення в'їзогового режиму і правил перебування іноземців в Україні: студенти, зараховані на підготовчі курси, відсутні на заняттях і їх місцезнаходження невідомо; студенти з деяких країн (Уганда, Мозамбик, Сомалі) не мають закінченої середньої освіти і не мали права на зарахування до вищого навчального закладу; в студентських гуртожитках незаконно проживають іноземні громадяни, які не є студентами (найчастіше це громадяни В'єтнаму); студенти, відраховані з навчальних закладів, відмовляються виїжджати з України, залишаються в Україні в якості нелегалів; за даними СБУ, близько 15% іноземних студентів взагалі не збираються вчитись і прибули до України з метою подальшої нелегальної імміграції до країн Європи; під час перевірки в липні 2009 року тільки в Харкові було виявлено 297 нелегалів – колишніх студентів, яких було видворено за межі України [8].

Присутність у багатьох регіонах країни значної кількості іноземців покладає на органи внутрішніх справ важливе завдання щодо забезпечення оформлення документів іноземцями для відвідування України і виїзду за їх межі, організації в установленому порядку реєстрації національних паспортів іноземців, що прибувають в Україну, і контролю за додержанням ними правил перебування в країні, а також вживання заходів щодо запобігання їх порушення.

Забезпечуючи контроль за додержанням іноземцями цих правил, співробітники органів внутрішніх справ здійснюють реєстрацію, видачу посвідок на проживання, пропуску та облік іноземних громадян, проводять заходи щодо контролю за їх фактичним перебуванням, строками знаходження на даній території, видають у встанов-

лених випадках дозволи на переїзд в інші місцевості, притягують порушників до відповідальності та виконують рішення про примусове видворення [9, с.143].

В разі вчинення правопорушення іноземним студентом, отримати інформацію про нього можна, використавши два джерела: документальні відомості, які є у відповідних навчальних закладах, та показання викладачів, інших посадовців і службовців закладу, а також представників різноманітних громадських організацій.

Усі категорії іноземців, що навчаються в Україні, підлягають реєстрації в органах ВС. Одночасно облік цих осіб веде адміністрація навчальних закладів за спеціальними картотеками, причому картки на осіб, які завершили навчання або відрahовані з нього, негайно не знищуються, а вилучаються з головної картотеки і зберігаються в архіві впродовж 10 років.

Особиста картка студента-іноземця містить: прізвище та ім'я, рік і місце народження, національність, громадянство, партійність, освіту, інформацію про вид заняття до вступу до навчального закладу, сімейний стан, відомості про батьків та їхнє місце проживання, домашню адресу до вступу до навчального закладу, інформацію про успішність і дисципліну під час навчання.

Окрім цієї облікової картки, на кожного студента-іноземця заводиться особова справа. До неї долучаються документи, що їх іноземець зобов'язаний надати перед початком навчання: копія документа про попередню освіту; медичний висновок, офіційно засвідчений органами охорони здоров'я держави громадянства; анкета встановленого зразка українською (російською) мовою або іноземною мовою; заява про прийняття до навчального закладу за обраною спеціальністю; копія документа про народження, фотографії.

Поряд із перерахованими документами до особистих справ іноземців долучаються: розписка про ознайомлення з правилами навчання в Україні громадян інших держав і правилами проживання й пересування іноземців на території нашої держави; курсові характеристики студентів і щорічні атестації для аспірантів; відомості про проходження ними виробничої практики; про виїзди з України й поїздки по Україні; характеристика випускника; накази про нагородження (заохочення) і стягнення; пояснювальні записки й заяви іноземного студента; переписка з відомчими організаціями, накази про переведення, відрahування й закінчення навчального закладу тощо.

Важливу інформацію про особу іноземця може бути отримано з розмов і допитів: професорсько-викладацького складу навчальних закладів, які проводили заняття зі студентами-іноземцями; посадових осіб, що організували навчально-виховну роботу з ними.

Усе наведене стосується, головним чином, іноземців, що перебувають в Україні більш або менш тривалий час. Як бачимо, збір інформації про них не є складним. Набагато складніше одержати інформацію про особу іноземця, який прибув в Україну недавно. Але й тут є певні можливості. Головна - правильно визначити коло тих осіб, які в кожному конкретному випадку можуть повідомити бажану інформацію [10, с.851-852].

Ця робота виконується співробітниками органів внутрішніх справ і має головну мету використати вказані форми контролю для попередження злочинів та інших правопорушень у відношенні до іноземців та протиправних дій з їхнього боку [9, с. 144].

З метою попередження вчинення вбивств іноземними студентами, на нашу думку, необхідно забезпечити дотримання таких заходів:

- обмежити набір студентів з країн міграційного ризику – Китаю, В'єтнаму, Азії, Африки тощо;
- ввести обов'язкову реєстрацію студентів у правоохоронних органах;
- запровадити єдину інформаційну базу обліку іноземних студентів;
- створити ради у справах іноземних студентів;
- по закінченні навчання забезпечити повернення студентів на батьківщину;
- заборонити студентам провадити діяльність, не пов'язану з навчанням (торгівля, бізнес, релігійна, місіонерська діяльність тощо);
- ввести комендантську годину для іноземних студентів;
- забезпечити «компактне» проживання іноземних студентів;
- звільнити студентські й заводські гуртожитки від іноземців, які там незаконно мешкають;
- відновити народні дружини, які будуть контролювати виконання попередніх пунктів;
- проводити зустрічі працівників ДМС із іноземними студентами з метою застерігання від вчинення правопорушень, і так само від проявів і вчинків, які б суперечили установленим нормам поведінки, культури, звичаям і традиціям в українському суспільстві;
- проводити студентські дебати щодо проблеми взаємин українських та іноземних студентів, вечорів-дружби, майстер-класів з вивчення традиційних мистецтв різних культур (традиційних і нетрадиційних в Україні);
- проводити ефективну просвітницьку кампанію серед іноземців, які проживають в Україні, зокрема: сприяння ознайомленню з українською культурою, організація відвідування провідних музеїв України та курсів із вивчення української мови;

Висновок. Державна політика України спрямована на збільшення кількості іноземних студентів задля сприяння притокові валютних надходжень до бюджету, а також формування міжнародного іміджу України. Втім, для нашої держави, цей процес має багато негативних сторін. Невідповідність чинного законодавства правовим нормам держав Європейського союзу перетворює Україну на державу-накопичувача нелегальних студентів-мігрантів. Які все частіше стають кримінальними елементами.

Відтак питання запрошення на навчання, в'їзду в Україну з метою навчання та перебування на її території мають бути відображені у новому законодавчому регулюванні, з урахуванням сучасних нормативних актів у сфері освіти, візової та міграційної політики. Новий порядок набору іноземних громадян та осіб без громадянства на навчання в Україні дозволить забезпечити підвищення якості відбору іноземних кандидатів на навчання, що є необхідним фактором для зниження рівня злочинності серед іноземних студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Табачник Д. Майже на кожному засіданні уряд розглядає питання освіти та науки / Д.Табачник / Урядовий кур'єр. – 29 серпня 2013. - № 155 (5041). – с.2-3.
2. Стан та структура злочинності в Україні (станом на 20 листопада 2012 року) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 1998 р. N 1238 «Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-%D0%BF>.
4. Marginson S. Here's how we can end the threats to international students [Electronic Resource] // The chronicle of higher education, June 27,2010: Proceedings. – Mode of access: <http://chronicle.com/article/>

International-Students-Are-at/66051/. – Title from the screen.

5. Особливості міжкультурної адаптації студентів-іноземців в умовах українського середовища [Електронний ресурс] / Л.Я.Вилка, Л.А. Роман //Буковинський державний медичний університет. – С.4. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Pedagogica/58973.doc.htm. – Назва з екрану.

6. Волков Д.В. Тенденції поширення злочинності у студентському та курсантському середовищі / Д.В. Волков // Науково-практичний журнал «Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)». – 2008. - № 18. – С.76.

7. Євро освіта [Електронний ресурс]: іноземні студенти в Україні: освіта чи експлуатація / Г. Бочева, О. Бондаренко, І. Холондович // Проект «Без кордонів». – 2012. – С.13. – Режим доступу : <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=1808>.

8. Іміграція-стоп [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://immigration-stop.org.ua/?p=433>. – Назва з екрану.

9. Адміністративна діяльність [підручник] /За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. - Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, Еспада, 2000. - 368с.

10. Криміналістика [курс лекцій] / За заг. ред. І.І. Когутич. - К.: Атіка, 2008. – 888 с. - ISBN 978-966-326-251-2

УДК 340.132.6

Лепех Л.Л., аспірант кафедри теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ

Зміст та особливості категорії «правове регулювання»

У статті проаналізовано наукові підходи до розуміння поняття «правове регулювання». Розмежовано вказане поняття із суміжними категоріями, як-от «соціальне регулювання», «правовий вплив», «дія права». Згруповано наявні у правовій науці підходи до визначення сутності правового регулювання та визначено позитивні аспекти й недоліки кожної з груп.

Ключові слова: правове регулювання, правовий вплив, соціальне регулювання, дія права, концепції правового регулювання.

В статье осуществлен анализ научных подходов к пониманию понятия «правовое регулирование». Разграничено указанное понятие со смежными категориями: «социальное регулирование», «правовое воздействие», «действие права». Сгруппированы существующие в правовой науке подходы к определению сущности правового регулирования, определены положительные аспекты и недостатки каждой из групп.

Ключевые слова: правовое регулирование, правовое воздействие, социальное регулирование, действие права, концепции правового регулирования.

The article presents an analysis of scientific approaches to understanding the concept of «legal regulation». Demarcated specified concept with adjacent categories, such as «social regulation», «legal influence», «action of law». Approaches are grouped in the existing legal science approaches to determining the nature of legal regulation and identified positive aspects and drawbacks of each group.

Key words: legal regulation, legal influence, social regulation, action of law, concept of legal regulation.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні та політичні перетворення, що відбуваються в межах модернізації різних сфер життя українського суспільства, безсумнівно, торкаються системи законодавства, внаслідок чого оцінка